

Міністерство освіти і науки України
Харківський обласний відділ Українського географічного товариства
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Харківська обласна станція юних туристів

РЕГІОН - 2015:

СТРАТЕГІЯ ОПТИМАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(м. Харків, 5–6 листопада 2015 р.)

Харків
2015

Редакційна колегія: В.С. Бакіров, д.соц.н., проф. (голова редакційної колегії), Л.М. Немець, д.геогр.н., проф. (заступник голови редакційної колегії), М.О. Барановський, д.геогр.н., проф., А.П. Голіков, д.геогр.н., проф., Ю.І. Кандиба, к.геогр.н., доц., Г.О. Кулешова, к.геогр.н., доц., Л.В. Ключко, к.геогр.н., доц., С.В. Костріков, д.геогр.н., проф., К.В. Мезенцев, д.геогр.н., проф., К.А. Немець, д.геогр.н., проф., Я.Б. Олійник, д.екон.н., проф., член-кор. АПН України, Г.П. Підгрушний, д.геогр.н., ст.наук.співроб., О.В. Полєвич, к.техн.н., пров.наук.співроб., К.Ю. Сегіда, к.геогр.н., доц.

Адреса редакційної колегії: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, к. 3-62, тел. 8(057) 707-52-74, e-mail: konfregion@yandex.ru.

Затверджено до друку рішенням вченої ради факультету геології, географії, рекреації і туризму Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (протокол № 3 від 19.10.2015 р.).

Реґіон – 2015: стратегія оптимального розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 5–6 листопада 2015 р.). – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 293 с.

Тексти представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей.

Матеріали пройшли внутрішнє рецензування.

ISBN 978-966-285-259-2

© Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, оформлення, 2015

ФОРМУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ УТВОРЕНЬ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

В.Т. Семенов, к. арх, Т.М. Апатенко, Н.В. Мороз, А.М. Панкеева.

e-mail:kafedrambg@mail.ru

Харківський національний університет міського господарства імені О.М.

Бекетова, м. Харків, Україна

Одним з найбільш перспективних напрямів містобудівної діяльності є територіальне планування як важливий інструмент забезпечення комплексного, збалансованого й цілісного розвитку держави, її регіонів, ефективного використання економічних, природних та інших ресурсів з урахуванням їх територіальних особливостей, усього різноманіття сучасних та перспективних потреб суспільства. Територіальне планування є незамінним для узгодження секторальної політики, загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів, подальшої інтеграції України до єдиного Європейського простору [1]. Обмеженість простору як ресурсу ставить усі дослідження, що стосуються оптимального його використання, у коло актуальних. Відповідно, можна припустити, що проблема криється у відсутності науково обґрунтованих, оптимальних схем використання просторово - територіальних ресурсів як міської так й сільської місцевостей.

Одним із найважливішим аспектом просторової організації територій є необхідність взаємоузгодження стратегічного і територіального планування. Для цього стратегії соціально-економічного розвитку територій, узгоджені з документами стратегічного планування державного рівня, повинні стати основою розробки схем територіального планування регіонів України.

За останні роки процес концентрації адміністративно-територіальних одиниць європейських країн набув ознак постійності. Деякі країни Європи провели свої реформи, які суттєво зменшили кількість адміністративно-

територіальних одиниць базового рівня (муніципалітетів). Кожна така реформа відбувалась через встановлення параметрів майбутніх об'єднаних одиниць і створення на цій основі карт об'єднання. Для визначення нових кордонів муніципальних новоутворень бралися різні критерії, але всі вони мали комплексний, кількісно-якісний характер. У результаті було підготовлено карту взаємозв'язків і взаємозалежностей окремих територій. Також було проведено детальний аналіз «ефекту масштабу» з метою оптимізації надання населенню різних типів соціальних послуг [2].

Зарубіжний досвід свідчить, що ефективність застосування тих чи інших критеріїв адміністративно-територіальних перетворень визначається тим, що критерії повинні носити різноаспектний характер, враховувати не лише кількісні, але й якісні показники; перелік їх не повинен бути надто великим; критерії мають бути усталеними, а для цього вони повинні мати нормативно-правове закріплення [3].

Згідно із законом України № 676-VIII від 04.09.2015 «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачено об'єднання територіальних громад та встановлено порядок регулювання відносин, що виникають у процесі добровільного об'єднання цих громад, сіл, селищ, міст. Таким чином, об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище, - селищною, центром якої визначено село, - сільською [4].

Розглянемо хід децентралізації на прикладі Харківської області. Спираючись на закон, Харківська обласна рада прийняла «Проект перспективного плану формування територій громад Харківської області», яким передбачено створення 59 спроможних територіальних громад замість 459 існуючих на сьогоднішній день. Проект перспективного плану дозволить забезпечити реалізацію добровільного об'єднання громад, що надасть змогу сформувати самодостатні територіальні громади, які б володіли відповідними матеріальними і фінансовими ресурсами, територією та об'єктами соціальної

інфраструктури для ефективного виконання покладених на них завдань та функцій [5].

Існуючі територіальні громади в Україні внаслідок об'єктивних причин різноманітні за своїми розмірами, чисельністю населення, економічним потенціалом та іншими критеріями, так деякі з них мають весь спектр критеріїв, що дозволяє таким утворенням мати позитивні прогнози. Деякі мають тісні різноманітні зв'язки як з крупними центрами (місто, районний центр) так і між собою, що сприяє їх сталого розвитку. Інші територіальні громади знаходяться на стадії розпаду або поглинання іншими більш потужними населеними пунктами. Внаслідок територіальної реформи можливо відродження громад, які знаходяться на стадії розпаду за суб'єктивними та об'єктивними ознаками, шляхом встановлення втрачених потенціалів та зв'язків за рахунок успішних, маючих сталий розвиток громад або центру.

Настійно необхідна розробка методики розвитку економіки територіальних утворень на основі аналізу функціонування систем розселення і подальшого формування територіальних громад. Тому створення концепцій розвитку в рамках окремих територіальних громад, їх об'єднань і, звичайно ж, в абрисі регіонів вкрай актуальна інтеграція цих стратегічних концепцій з подальшою розробкою або коректуванням генеральних планів розвитку територій забезпечить стабільність їх функціонування.

Укрупнення територіальних громад - це шлях, який повинен привести до агломерування, так як базується на принципах об'єднання населених пунктів в агломерацію, що діє в розвинутих країнах таких як Франція, США, Швейцарія, Данія, Великобританія та інших.

Багато фахівців, що досліджують проблеми формування і розвитку сучасних агломерацій, відзначають, що на сьогоднішній день існуючий в країнах пострадянського простору штучний поділ територій на адміністративні одиниці стає гальмом розвитку, і пропонують розглянути питання переоформлення звичної карти подібних територій не на основі їх адміністративного поділу, а з урахуванням інших критеріїв (ступінь

капіталізації та привабливості території). Після цього на мапі територіальних громад з'являться нові одиниці розвитку, міські зони, а на карті регіону - урбанізовані кластери (спеціалізовані економічні зони), які формуються не за принципом адміністративної приналежності, а за принципом сталих економічних зв'язків між різними суб'єктами господарської діяльності.

Таким чином, укрупнення територіальних громад, перетворює територію в ареал стійкого і динамічного зростання зі значним соціальним та економічним ефектом. У ході розвитку цих об'єднань реалізується процес переходу до економіки розвитку і в реальні терміни послугує імпульсом для вирішення основних проблем розвитку територій громад (підвищення їх конкурентоспроможності; модернізація та інтеграція комунальної, транспортної, інженерної інфраструктур; забезпечення якості життя населення; зміцнення і підйом громад, що знаходяться на стадії розпаду; збільшення числа поселень, що володіють найбільш привабливим середовищем в соціальному відношенні; можливість всіх її жителів користуватися послугами, які доступні населенню, що проживає у великих містах).

Список использованных источников: 1. Мальчикова Д.С. Територіальне планування сільської місцевості в контексті сучасних суспільних трансформацій [Текст] / Д.С. Мальчикова // Проблемы материальной культуры – Географические науки: наук.-техн. зб. – Симф.: Електронні текстові відомості, 2013. – Вип. 162. – С.20-23. 2. Анимица Е.Г. Основы местного самоуправления / Е.Г. Анимица, А.Т.Тертышный. – М.: ИНФРА-М, 2000. — 208 с. – (Серия «Высшее образование») – ISBN 5-16-000134-4 3. Бодрова І.І. Європейський досвід удосконалення місцевого самоврядування / І.І. Бодрова; Нац. акад. прав. наук України, Наук.-дослід. ін-т держ. буд. та місц. самоврядування; редкол. Ю. П. Битяк [та ін.]. – Х.: Оберіг, 2012. – 64 с. 4. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua> 5. Офіційний сайт Харківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua/news/74421>